

Bevarandeplan för Natura 2000-området

Valdemarsön

Omslagsfoto: Per Folkesson

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000- områden bygger på krav som finns i EUs fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EUs fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att de utpekade värdena i områdena ska bevaras långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EUs arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000- område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta ska göras i särskilda bevarandeplaner eller i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen ska det finnas en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper, och behov av bevarandeåtgärder, t ex skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, t ex skyddsbeslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Kartor

Information om naturtypers utbredning och arter i ett enskilt område går att hitta med hjälp av kartverktyget Skyddad natur. Det kan nås på Naturvårdsverkets hemsida genom att söka på

”kartverket skyddad natur”. I kartverket söker du upp aktuellt område och klickar på namnet för mer information (se bilaga för användarhandledning).

Det finns även möjlighet att ladda ner naturtypskartan som shp-fil. Det görs på Miljödataportalen.

För mer information om Natura 2000:

Länsstyrelsens hemsida: www.lansstyrelsen.se/sodermanland eller telefon 010-22 340 00

Naturvårdsverkets hemsida: <http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>

Miljödataportalen: <http://mdp.vic-metria.nu/miljodataportalen/>

Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0220425 Valdemarsön

Kommun: Katrineholm

Områdets totala areal: 16,5 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen:

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2017-12-19

Markägarförhållanden: Privat

Regeringsbeslut, historik:

SPA: Nej, pSCI: 2001-06-01, SCI: 2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut
M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

6270 - Silikatgräsmarker

6410 - Fuktängar

6510 - Slåtterängar i låglandet

Bevarandesyfte

Syftet med Natura 2000 är att säkerställa den långsiktiga överlevnaden för Europas mest värdefulla och hotade naturtyper och arter. I varje enskilt Natura 2000-område är syftet att prioriterade naturtyper och arter bevaras så att området på bästa sätt bidrar till gynnsam bevarandestatus på biogeografisk nivå.

I Natura 2000-området Valdemarsön är de prioriterade bevarandevärdena slåtter- och betesmarkerna med dess artrika flora och värdefulla träd.

Motivering: Området har mycket höga värden knutna till slåttermark (slåtterängar i låglandet) och till de olika typerna av betesmark (silikatgräsmarker, fuktängar). Naturtyperna har en lång historisk användning som fodermarker, de har också en hög artrikedom med sällsynta och hotade kärlväxter. I området har ett flertal rödlistade arter noterats t.ex. ängsskära, klasefibbla och korskovall.

Prioriterade åtgärder: Årligt bete och röjning/bekämpning av sly och igenväxningsvegetation i betesmark. I slåttermarken årlig fagning, slåtter och höbärgning.

Beskrivning av området

Valdemarsön ligger i nordvästra delen av sjön Valdemaren, en knapp mil väster om Flen. Ön är vacker och har en intressant kombination av barrskog, hassellundar, hagmarker och slätterängar i direkt anslutning till fritidsbebyggelse. Det är fritidshusägarföreningen som ansvarar för skötseln av markerna.

Stora delar av ängs- och hagmarkerna var tidigare igenvuxna innan omfattande restaureringsinsatser genomfördes under senare delen av 1990-talet. Slutna, lundartade hasselpartier med höga naturvärden lämnades samtidigt för fri utveckling. Dessa områden är delvis storblockiga och har förekomst av asp, gran, tall och ek. Lundområdena har höga naturvärden knutna till gamla lövträd och har pekats ut som nyckelbiotoper vid Skogsstyrelsens inventeringar.

Landskapsbilden präglas av öppna ängar och hagmarker som omger de slutna hassellundarna. I mitten av ön finns en långsträckt fuktäng som ger ytterligare karaktär till området. Marken kring den anlagda badplatsen på öns västra sida utnyttjas som slätteräng men även som lek- och mötesplats. Ön nås enkelt till fots genom en 150 m lång pontonbrygga i norr.

Vad kan påverka negativt

Det största hotet mot området är utebliven eller otillräcklig skötsel. Minskad eller upphörd hävd leder på sikt till igenväxning med buskar och träd samt utarmning av den hävdgynnade floran och faunan.

Generella hot som riskerar att försämra mångfalden av arter och strukturer i området kan t.ex. vara:

- Tillförsel av näringsämnen till betesmarken. Exempelvis genom spridning av växtnäringsämnen eller bekämpningsmedel. Även tillskottsutfodring, vinterbete eller sambete med gödslade betesmarker eller vall på åkermark kan indirekt tillföra näringsämnen.
- Om slätterängen i större utsträckning än idag utnyttjas på annat sätt än som fodermark. (lekplats, badplats, båtuppläggningsplats mm).
- Försämring eller förlust av grässvål t.ex. på grund av vildsvinsbök, grävningensarbeten, bete vintertid etc.
- Gödslings- och försurningseffekter från nedfall av luftburna föroreningar.
- Användning av avmaskningsmedel som är negativt för den dynglevande skalbaggsfaunan.
- Avverkning av äldre träd eller buskar med höga naturvärden.
- Igenväxning kring äldre träd eller buskar av ljuskrävande arter.
- Markexploatering eller annan förändring av markanvändningen i objektet eller i angränsande område, t.ex. skogsplantering, dikning, täktverksamhet eller samhällsbyggande i olika former.
- Dikning eller andra åtgärder som kan förändra hydrologin i området.
- Inplantering/sådd av arter annat än i naturvårdssyfte.
- Körning med tunga fordon vid olämpligt väglag, eller annan verksamhet som orsakar bestående markskador.
- Anläggande av längre eller kortare upplag eller dumpning av avfall, jord, sten, grus foder etc.

Bevarandeåtgärder

Förutom vad som i övrigt gäller enligt miljöbalken och annan miljölagstiftning krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området (7 kap 28 a § miljöbalken).

Skydd: Avtal finns. Som viktig bevarandeåtgärd är tecknande av nytt skötselavtal/ miljöstödsavtal mellan länsstyrelse och brukare när nuvarande avtal löper ut.

Skötsel: Årlig hävd för att hålla området öppet och för att gynna en artrik och lågvuxen hagmarksflora. I betesmark hävd med bete och på slätteängarna fagning, slåtter och höbärgning. Årlig röjning av sly och bekämpning av igenväxningsvegetation som exempelvis vecketåg.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000 - naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:**6270 - Silikatgräsmarker**

Areal: 5,71 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Silikatgräsmark är den dominerande naturtypen på Valdemarsön och den består av både torr och friskängar. I sluttningen mot nordost är marken frisk till torr och trädklädd. Träd- och buskskiktet består bl a av tall, vildapel, asp, ek, nyponros, kanelros och en. En mindre vanlig buske, spärroxbär, växer också här. Omfattande restaureringsinsatser har genomförts i sluttningen under 1990-talets senare hälft. För att förbättra förutsättningarna för områdets hävdgynnade arter såsom brudbröd, revfibbla, jungfrulin, backnejlika och prästkrage m fl har även hagmarken i väster öppnats upp på bekostnad av främst hassel och asp. Röjningsarbetet behöver kontinuerligt följas upp för att förhindra nya slyuppslag. I floran förekommer de rödlistade ängs- och hagmarksväxterna ängsskära, backsmörblomma och klasefibbla.

I området förekommer också ett antal solitärt växande ekar. På dessa har de rödlistade arterna oxtungsvamp och lunglav påträffats.

Bevarandemål

Silikatgräsmarkerna ska vara artrika, präglade av en lång hävdkontinuitet och ha en naturlig näringsstatus. Naturtypen ska hållas öppen, ett mindre inslag av hävdpräglade, solbelysta träd och buskar gynnar normalt områdets biologiska mångfald och får förekomma. Solbelysta hagmarksträd ska utgöra bra växtplatser för områdets kryptogamer, arterna lunglav och oxtungsvamp ska finnas i livskraftiga bestånd på områdets träd.

Betetrycket ska vara tillräckligt för att främja en hög artrikedom, framförallt i form av ängs- och betesmarksarter. Typiska arter för naturtypen som t.ex. jungfrulin, bockrot och prästkrage ska vara vanligt förekommande. Typiska insektsarter av t.ex. fjärilar och spillningslevande bladhorningar ska förekomma i området. Ängsskära och klasefibbla ska finnas i livskraftiga bestånd. Arealen silikatgräsmarker ska vara minst 5,71 ha.

Bevarandeåtgärder

I norr växer hassel. Röj bort yngre hassel av igenväxningskaraktär och spara äldre, hävdpräglade träd.

Bevarandetillstånd

Ej gynnsamt bevarandetillstånd: För att naturtypen ska nå gynnsamt bevarandetillstånd behöver ung hassel av igenväxningskaraktär röjas bort.

6410 - Fuktängar

Areal: 2,45 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Centralt i området ligger en öppen fuktäng som utgör ett viktigt inslag i landskapsbilden. Fältskiktet domineras av olika starrarter, bl a platt-, blås-, vass-, har-, och hirsstarr. Fuktängen är tidvis helt översvämmad och andra arter som växer i den fuktiga miljön är videört, kråklöver, brunven, åkermynnta, ältranunkel och frossört. Här finns också den för betesdjur osmakliga ohävdsarten veketåg, som brett ut sig på bekostnad av mer lågvuxna arter. Bottenskiktet utgörs av vitmossor. I fuktängen trivs också flera gräshoppssarter, i synnerhet kärngräshoppan vars knäppande hörs överallt i den höga vegetationen under soliga sensommardagar.

Bevarandemål

Fuktängarna ska ha präglats av en lång beteskontinuitet och ligga på fuktig-blöt mark med naturlig hydrologi. Naturtypen ska vara öppen, men ett mindre inslag av hävdpräglade, solbelysta träd och buskar gynnar normalt områdets biologiska mångfald och får förekomma. Hävdtrycket ska vara tillräckligt för att främja en hög artrikedom inom flera artgrupper, t.ex. fjärilar, bin, fåglar och kärlväxter. Typiska arter för naturtypen som t.ex. gökblomster, hirsstarr och sumpmåra ska vara vanligt förekommande. Arealen fuktäng ska vara minst 2,45 ha.

Bevarandeåtgärder

Manuell bekämpning av veketåg.

Bevarandetillstånd

Ej gynnsamt bevarandetillstånd. För att naturtypen ska nå gynnsamt bevarandetillstånd behöver hävdtrycket ökas och veketåg samt andra ohävdsarter bekämpas.

6510 - Slätterängar i låglandet

Areal: 1,7 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Naturtypen slätterängar i låglandet finns spridd till tre olika delområden, två mindre i norr och nordväst samt ett större i sydväst. Den större ängen ligger intill bebyggelsen på öns sydvästra sida och marken fungerar både som badplats, rekreationsområde och slätteräng. Några gångstråk hålls öppna med hjälp av gräsklippare och bänkar, gungbräden, gungor mm har ställts upp i området. Här växer ett tiotal arter och bland örterna märks svinrot, grönvit nattviol, slätterfibbla, ormröt, klasefibbla, ängsskallra, korskovall och ängsskära. Längst i väster dominerar älggräs.

Bevarandemål

Slätterängar i låglandet ska vara artrika, präglade av en lång kontinuitet av slätterängsskötsel och ha en naturlig näringsstatus. Naturtypen ska vara öppen, men ett mindre inslag av hävdpräglade, solbelysta träd och buskar gynnar normalt områdets biologiska mångfald och får förekomma. Slättermarkernas höga värde för många hotade artgrupper, som t.ex. slättergynnade kärlväxter, fjärilar och vildbin, ska främjas och bevaras genom årlig hävd och lämplig skötsel. Typiska arter för naturtypen som t.ex. prästkrage, hirsstarr och slätterfibbla ska vara vanligt förekommande. Korskovall och ängsskära ska finnas i livskraftiga bestånd. Arealen slätterängar i låglandet ska minst vara 1,7 ha.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt bevarandetillstånd: Naturtypen är välbevarad, och har god förekomst av viktiga strukturer och funktioner. Förutsättningarna är goda för att bevara typen på lång sikt.

Dokumentation

Exempel på arter i området:

Kärlväxter:

Klasefibbla (*Crepis praemorsa*)

Korskovall (*Melampyrum cristatum*)

Vanlig backsmörblomma (*Ranunculus polyathemos* supsp. *Polyanthemus*)

Ängsskära (*Serratula tinctoria*)

Lavar:

Lunglav (*lobaria pulmonaria*)

Grynig filtlav (*Peltigera collina*)

Rödbrun blekspik (*Sclerophora coniophaea*)

Skuggorangelav (*Caloplaca lucifuga*)

Referenser

ArtDatabanken. 2015. Rödlistade arter i sverige 2015.

Artportalen. 2016. Artfynd. (December 2016).

Länsstyrelsen i Södermanlands län. 2007. Förslag till Bevarandeplan för Natura 2000-område Valdemarsön, SE0220425, Katrineholms kommun. Dnr: 511-11332-2004.

Ängs- och hagmarksinventeringen, Länsstyrelsen 1992.

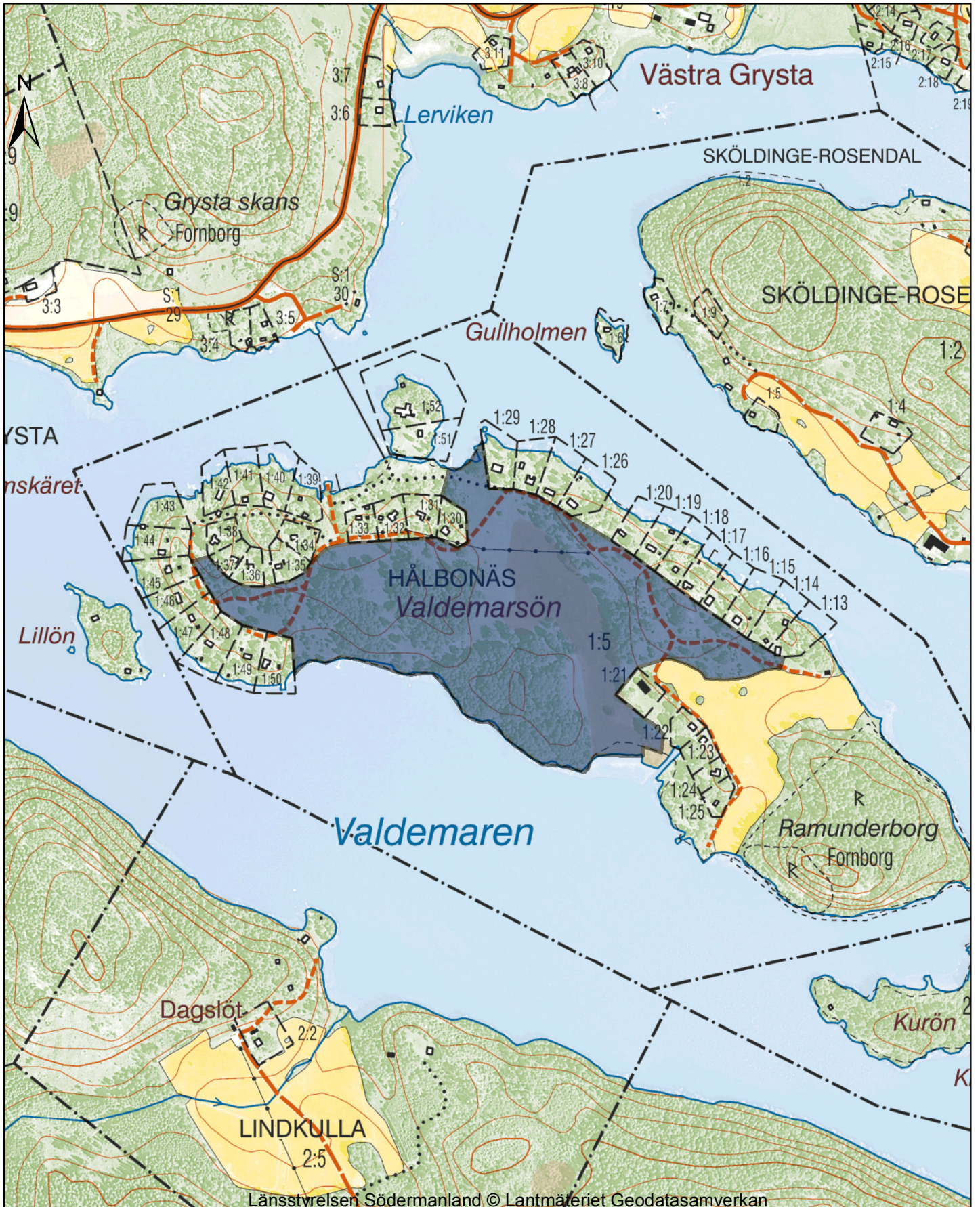
Sörmlands natur, naturvårdsplan, Länsstyrelsen 1991.

Sörmlands flora, Botaniska sällskapet i Stockholm, 2001.

Inventeringar i området

Länsstyrelsen, 1992. Ängs- och hagmarksinventeringen.

Skogsstyrelsens Nyckelbiotopsinventering. Objekt nr: N 14097-1996, N 14180-1996, N 14181-1996.

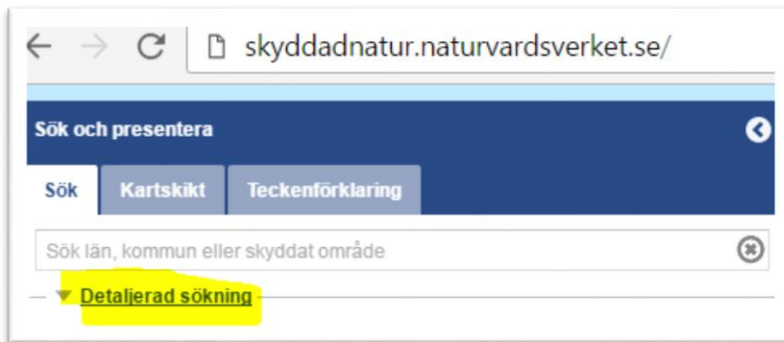

Karttjänst Skyddad natur

<http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>

För att få en bild av var i respektive Natura 2000-område naturtyperna finns kan Naturvårdsverkets karttjänst Skyddad natur användas.

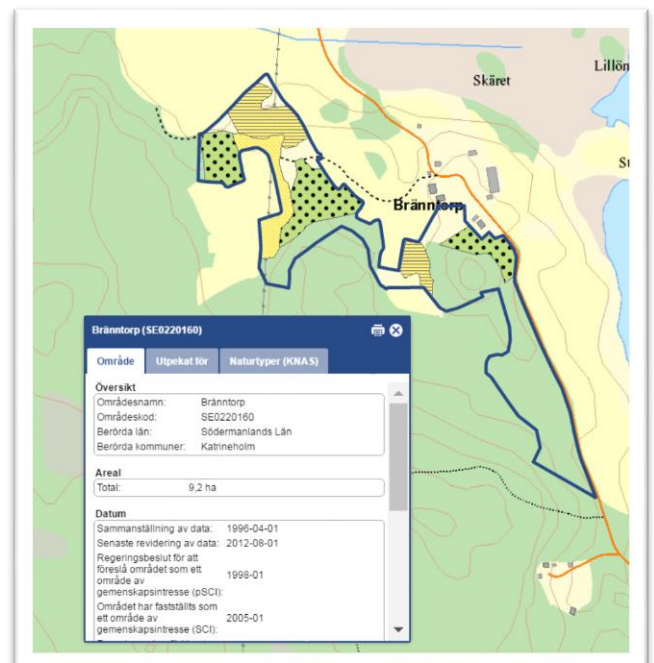
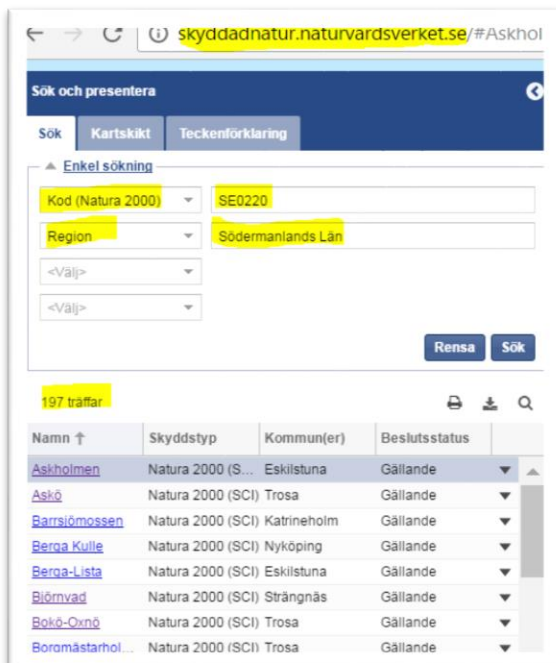
Välj "Detaljerad sökning"

Välj alternativ *Kod (Natura 2000)* skriv in SE0220

Välj *Region* och sök fram Södermanlands län

Sök, det ska bli 197 träffar. När man klickar på ett av namnen i listan kommer man dit i kartan.

För att se Naturtyper för områdena i kartan gå in på fliken "Kartskikt".

Avmarkera allt i *Naturvårdsregistret*. Det är endast *Naturtypskarteringar* > *Natura naturtypskartan (NNK)* > *Naturtyper (ytor)* som ska vara markerade. Klicka sedan i kartan på den naturtyp du vill veta mer om så kommer en informationsruta upp i fönstret.

